

kretnje nenaravne, iskano-mučne, neresnične; v celoti pridobe resničnost in življenje.

V tej sliki vidimo, da je prvotno, šolarsko idealiziranje izginilo. Nobeni izmed teh treh ženskih postav ni mogoče očitati, da bi bila »lepa«. In vendar tudi niso brutalno realistične, kopirane po naravi. Na mesto idealiziranja zunanjih oblik je stopila karakterizacija duševnosti. V »Kovaču« še vidimo, kako se slikar ukvarja z mnogimi malenkostmi, kako ga veseli vsaka guba moškega obraza in vsak kos kovaškega orodja; v »Ženskem portretu« se očitvidno trudi podati lesk bogatih las in z vsjo ljubeznijo riše koketno rdečo kapo z ničemurnimi cofki na tilniku. Sedaj vsega tega ni več; malenkosti so izginile. Obleka je obdelana sumarično, rekviziti so omejeni na najnujnejše in služijo bolj sistemu črt kot pripovedovanju, ves značaj obrazov je izražen v konturi profila, ne v detajlih. Jasno je, da hoče umetnik nekaj čisto drugega, nego v dveh prejšnjih, par let starejših slikah. Ne pripoveduje nam več o zunanjih oblikah, temuč o skriti duši, o trdnem, nemem naporu brez nehanja, o avtomatičnih gibljajih izmučenih teles — o poljskem delu. »Ženski portret« kljub idealiziranemu, slavnostno drapiranemu obrazu, če je tak izraz dovoljen, ne skriva prvotnega modela; ta še živi v sliki. O treh ženskih postavah »Delo na polju« ni mogoče tega trditi. Očitvidno je, da so ti obrazi daleč od svojih modelov, da so abstrakcije. Ko je prijatelj ogledoval original teh skic, mi je rekel s tihim očitkom: »V teh ženskah ni nič našega!« Bolje bi ne mogel zadeti umetnikovega hotenja. Takih žensk, kot je stoječa središčna, ni nikjer, ne samo, da jih ni pri nas. Umetnik je celo zabrisal sledove rase, ostalo je eno samo težko, trudno: Delo.

Na peti prilogi prinašamo dve risbi, ki sta za zadnjo Tratnikovo dobo morda najbolj značilni: »Mati« in »Zločin«. Njegova »Mati« je tipična; beda, ljubezen in groza materinstva. V tej sliki vidimo le nadaljevanje formalnega hotenja, ki se nam je razodelo že v »Delu na polju«. Kar zadeva snov, piše Tratnik sam: »Večkrat so me vprašali, zakaj zajemam snovi iz življenja ljudi bednih in trpečih, takorekoč iz »dna življenja«. To vprašanje je bilo nekak očitek. Jaz bi lahko odgovoril, da ravno zato, ker je tam v resnici dno življenja. Bil sem med njimi, sam sem veliko pretrpel, videl sem in čutil, da je tam največ lepote.«

Višek te abstraktne karakterizacije dosega risba »Zločin«. V ozadju nekaj grad, ječa, ki je potrebna za umevanje predmeta, pa tudi v formalnem ozirju; dvojici v ospredju drži na desni ravnovesje. Krepkeje ni mogoče izraziti groze zločina. Mož je ravnokar odšel iz zapora, žena in otrok sta ga sprejela. Sedaj gre njihova pot nazaj v zločin; otrok nosi v levici igračo, lesenega moža, otvezenega na vrstico ...

S temi slikami je Tratnikovo delo le kratko in površno označeno. Ob ugodnejši priliki bo treba več spregovoriti o tej zanimivi in močni umetniški osebnosti.

Izidor Cankar.

Hrvatska Prosvjeta o Silvinu Sardenku.

Hrvatska Prosvjeta je prinesla (str. 301—307) študijo: »Ante Petravič: S. Sardenko. Literarni portret iz moderne slovenske lirike«, ki končuje s sledečim rezultatom: Silvin Sardenko je čisto religiozen pesnik; a ni pesnik religiozne filozofije, temuč lirik nežnega

verskega čuvstvovanja. V njegovi liriki redko naletiš na globlje refleksije. Ako reflektira, so to refleksije njegovega srca. Pri njem vedno govori srce, srce nežno, otroško, iskreno. Pamet molči, ne modruje. Njegova živa vera se ne spotakne nikjer ob kakšni težkoči, dosledno se umika razmišljanju. Problemi, življenjska vprašanja, notranje duševne borbe se mu nikdar ne sprožijo. Edina misel, ki ga prevzema, je minljivost vsega na svetu (»Le mladosti ni«, »Via Appia«): pa ta misel mu še močnejše utrjuje vero. Za njega torej obstoji le versko čuvstvo, ki se mu je vcepilo v srce še v otroški dobi in ki ga vedno izreka in odeva umetniško. Enkrat se je spustil v daljše razmotrivanje (»Trenutki«): Zdi se mu, da počiva njegova radost na cvetu, v tem občutku se pripogne, pa radosti ni. Spet misli, da se veselje skriva v sorodnih očeh, a v njih najde zase mrtev smeh. Včasih čuti, da njegova radost diha v poeziji: piše stihe, pa mu teko vsi žalostni. Zopet mu pride na misel, da na nebu sije vse veselje; gleda gor in ga slutiti, a do njega ne more. To meditiranje ga takoj utruja, pa prosi milostno nebo, da mu poda krila kakor ptici ali mu okrajša življenje, ki mu dušo mori. Tako odžene s čuvstvom »žalostnega srca« vsak duševni nemir, ki bi mu včasih skalil njegovo veselost. — Kar se tiče formalnosti Sardenkove lirike, mu gre eno prvih mest ob »novostrujarjih«, ki so vlili novo življenje slovenski liriki in jo obogatili z novimi muzikalnimi formami. (Župančič, Kette, Aleksandrov.) Vsi so v tem dobri poznavatelji francoske moderne lirike. Že v zbirki »V mladem jutru« se je zlilo mehko čuvstvo v muziko verzov. Še boljši artist forme je v »Romi«, kjer mu je forma vedno nepoporečna in kjer redno odgovarja nežnosti izrazenih občutkov. — Sardenko je po izrazu in stilu neoromantik, po vsebini pa tudi realist (»V mladem jutru«), ker je predstavil versko življenje vasi, kakor je res v naših selih. Religija zavzema dober del vaškega življenja. Kadar pisatelji opisujejo druge strani selskega življenja, jih imenujemo realiste; toda ali ni Sardenko pokazal v izražanju verskih občutkov resnično duševno življenje vaškega ljudstva?

Pismo Janeza Šubica.¹

Rim 28. januarja 1875.

Dragi prijatelj!

Prav vesel sem bil, ko sem prejel tvoje prijazno pismo, nikar mi ne zameri, da ti nisem prec odgovoril. Veselilo me je slišati, da se dobro počutiš in tudi to, da si zdaj v Radolci, mislim, da ti bode več koristilo kot v Duplah.

Jaz bi ti od mene imel pač veliko pisati, odkar se nisva videla je že precej časa preteklo in jaz sem že marsikaj lepega videl tačas, marsikaj poskusil, prehodil in občudoval na mojim potovanji iz Benetk v Rim toliko lepote in umetnosti. Kako je lepa laška dežela, to je pretežko popisati. Od Benetk sem ti marsikaj (ako se prav spominjam) že doma v Poljanah pripovedoval, in res to mesto ima nekaj posebnega,

¹ To zanimivo, za Janeza Šubica zelo značilno pismo je naslovljeno na Štef. Čadeža, podobarja v Spodnjih Dupljah. Izvirnik hrani g. Peter Bohinjec, župnik v Dupljah.